

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми.
2. Вивчити вплив індивідуально-психологічних, психофізіологічних особливостей випускників шкіл-інтернатів на формування їх професійного самовизначення.
3. Визначити умови та фактори, які забезпечують формування професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів.
4. Розробити та апробувати комплексну програму психолого-педагогічного супроводу, спрямовану на формування оптимального рівня професійного самовизначення випускників шкіл-інтернатів.

Практична цінність даного дослідження полягає в розробці методичного інструментарію для оцінки рівня професійного самовизначення випускників спеціальних шкіл-інтернатів; в розробці комплексної програми психолого-педагогічного супроводу з формування оптимального рівня професійного самовизначення залежно від особистісних якостей старшокласників при профільному навчанні.

*В.А. Дяченко
м. Чернігів*

СУБ'ЄКТИВНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ЖИТТЯМ У ОСІБ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ

Вивчення проблеми суб'єктивного благополуччя необхідне для вироблення шляхів і способів реалізації особистості, розкриття потенціалу сучасної молоді людини, конструктивного стосовно дійсності, формування позитивного підходу до вирішення завдань і можливих проблем.

Поняття "суб'єктивне благополуччя", яке широко використовується в зарубіжній психологічній літературі, з'явилося у вітчизняній психології нещодавно. На думку Р.М. Шаміонова, суб'єктивне благополуччя – поняття, що виражає власне ставлення людини до себе, свого життя і процесів, що мають важливе значення для неї з точки зору засвоєних нормативних уявлень про зовнішнє і внутрішнє середовище, і характеризується відчуттям задоволеності.

Поняття суб'єктивного благополуччя дуже неоднозначне. Спираючись на відомі дослідження в галузі суб'єктивного благополуччя і щастя, Г.Л. Пучкова виділила такі психологічні ознаки суб'єктивного благополуччя:

1. Суб'єктивність. Це означає, що суб'єктивне благополуччя існує всередині індивідуального досвіду.

2. Позитивність вимірювання. Суб'єктивне благополуччя – це не просто відсутність негативних факторів, що характерно для більшості визначень психічного здоров'я. Необхідна наявність певних позитивних показників.

3. Глобальність виміру. Суб'єктивне благополуччя зазвичай включає глобальну оцінку всіх аспектів життя особистості в період від кількох тижнів до десятків років.

Саме суб'єктивне ставлення особистості до життя, його колізій і змін визначає душевне і моральне задоволення ним.

З точки зору представників гедоністичного підходу, шлях людини до благополуччя полягає, перш за все, через успішну соціальну адаптацію – пристосування до конкретних життєвих умов і обставин, запитів соціального оточення. Щаслива людина – в першу чергу та, яка відповідає прийнятним у сучасному суспільстві еталонам благополуччя, тобто успішна, має коло ділових і особистісних соціальних контактів, не обмежує себе в придбанні та споживанні.

Здатність людини пристосовуватися до мінливих соціальних умов, основними складовими якої виступають позитивне мислення і позитивна соціальна поведінка забезпечує досягнення соціально значущих результатів і, відповідно, підвищення задоволеності життям, поглиблення позитивних емоційних переживань, зниження ймовірності психологічних проявів дистресу, а також числа стресових ситуацій.

Наша робота присвячена вивченню суб'єктивного благополуччя та рівня задоволеності життям у осіб різних вікових категорій.

У дослідженні було використано наступні методики: "Шкалу суб'єктивного благополуччя" (ШСБ), "Методику дослідження індексу життєвої задоволеності" в адаптації Н.В. Паніної, "Діагностику міри задоволеності потреб А. Маслоу".

В емпіричному дослідженні прийняли участь вчителі ЗНЗ школи № 32 м. Чернігова та студенти психолого-педагогічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Загальна кількість досліджуваних становила 70 осіб, серед них 35 студентів (середній вік 21,5 р) і 35 вчителів (середній вік становить 37,8 р).

Завдання дослідження: 1) визначити рівень суб'єктивного благополуччя та емоційного комфорту у осіб різних вікових категорій; 2) дослідити ступінь життєвої задоволеності; 3) визначити рівень задоволеності основних потреб.

Порівняння рівня задоволеності життям у студентів і вчителів свідчить, що для обох груп вибірок характерним є переважання низького рівня задоволеності життям. 24% студентів мають середній рівень задоволеності життям та 76% студентів мають низький рівень. 30% учителів мають середній рівень задоволеності життям, а 70% – низький. Вірогідно значущі відмінності спостерігаються за такими шкалами: послідовність у досягненні мети та загальний фон настрою.

Рівень суб'єктивного благополуччя у студентів і вчителів знаходиться у більшості випадків на середньому рівні. У 92% студентів та у 80% вчителів виявлено середній рівень благополуччя. Це свідчить, що особи з такими оцінками характеризуються помірним суб'єктивним благополуччям, відсутністю серйозних проблем, але й про достатній емоційний комфорт говорити не доводиться.

Дослідження актуальних потреб студентів дозволило визначити, що найбільш значущими потребами для них є потреба в самореалізації (32%), повазі (16%), соціальному визнанні (12%).

У вчителів потреба у соціальному визнанні є найбільш актуальною і становить (35%), на другому місці потреба у повазі 30%, на третьому – у самореалізації (25%).

Отже, суб'єктивне благополуччя особистості являє собою інтегральне соціально-психологічне утворення, що включає оцінку і ставлення людини до свого життя і самої себе. Суб'єктивне благополуччя досягається лише в тому випадку, коли людина перебуває у процесі постійного пошуку, утвердження себе, самореалізації в соціумі, самоактуалізації.

*Ю.В. Єфіменко, А.О. Лісневська
м. Чернігів*

СТАВЛЕННЯ ДО МАТЕРИНСТВА У СТУДЕНТОК ІЗ РІЗНИМ СІМЕЙНИМ СТАТУСОМ

Під "ставленням до материнства" ми розуміємо соціальне настановлення, яке передбачає наявність у жінки готовності або неготовності стати матір'ю. Ставлення до материнства виявляється в різних інтересах, пов'язаних із материнством, в емоційній (позитивній або негативній) оцінці материнства, у мірі дієвої активності жінки стати матір'ю.

Ставлення до материнства, як і будь-яке інше соціальне настановлення, складається з пізнавального, емоційного та поведінкового компонентів. Пізнавальний компонент передбачає оцінку жінкою об'єктів, предметів і явищ, пов'язаних із материнством, усвідомлення себе як майбутньої матері. Цей компонент виявляється в засвоєних жінкою моральних цінностях, вироблених переконаннях, смаках, схильностях, ідеалах. Емоційний компонент включає емоційне ставлення жінки до себе як до матері/майбутньої матері, до своєї наявної/майбутньої дитини, до можливих змін у житті, пов'язаних з появою дитини на світ. Цей компонент виявляється, з одного боку, у прихильності, любові, симпатії до наявної/майбутньої дитини, з іншого боку, в неприязні, ворожнечі, ненависті щодо неї. Поведінковий компонент визначає вибір стратегій і тактик поведінки жінки стосовно значущих (цінних) для неї об'єктів середовища, людей і самої себе. Цей компонент виражається в потребі жінки бути матір'ю, мати дитину та реалізуватися в материнстві.